

156/06/12

21 יוני 2007

משרד המשפטים
פרקליט המדינה

ה' תמוז תשס"ז
21 יוני 2007

סימוכין: 2007-0047-6074
מס' תיק: 156/06/12

אל: מר יהושע למברגר, משנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים)
גב' מרים רובינשטיין, משנה לפרקליט המדינה (עניינים אזרחיים)
מר שי ניצן, משנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים)
גב' רות דוד, פרקליטת מחוז תל-אביב (פלילי)
גב' אלה רוביננק, פרקליטת מחוז תל-אביב (מיסוי וכלכלה)
מר אלי אברבנאל, פרקליט מחוז ירושלים (פלילי)
גב' אורית סון, פרקליטת מחוז ירושלים (אזרחי)
גב' גלי מיארה, פרקליטת מחוז תל-אביב (אזרחי)
גב' רחל שיבר, פרקליטת מחוז מרכז
גב' לילי בורישנסקי, פרקליטת מחוז חיפה (פלילי)
גב' סילביה פריימן, פרקליטת מחוז צפון
גב' יסכה ליבוביץ, פרקליטת מחוז דרום (פלילי)
גב' פנינה שרצקי, פרקליטת מחוז חיפה (אזרחי)
מר איתי בר, פרקליט מחוז דרום (אזרחי)
מר הרצל שבירו, מנהל המחלקה לחקירות שוטרים
גב' אביה אלף, מנהלת המחלקה הכלכלית
גב' אפרת ברזילי, מנהלת המחלקה הפלילית
גב' אסנת מנדל, מנהלת מחלקת בגצ"ים
מר גל לברטוב, מנהל המחלקה הבינלאומית
גב' יעל ורבה-זלינגר, מנהלת המחלקה הפיסקאלית
מר משה גולן, מנהל המחלקה האזרחית (בפועל)
גב' אורית פודמסקי, מנהלת המחלקה לסכסוכי עבודה
מר חובב ארצי, מנהל המחלקה לאכיפת דיני מקרקעין
גב' רבקה לוי-גולדברג, ראש תחום תפקידים מיוחדים
גב' דפנה בינוול, ראש תחום עיכובי הליכים
גב' אתי כהנא, מנהלת תחום עררים
גב' יוכי גנסיין, מנהלת תחום עניינים מינהליים

הנדון: הנחיית פרקליט המדינה מס' 5.14 - שימוש בחומר חסוי בהליכי מעצר עד תום ההליכים

... מצ"ב הנחייה חדשה, שעניינה שימוש בחומר חסוי בהליכי מעצר עד תום ההליכים.

ההנחיה מעגנת מצב משפטי העולה מהפסיקה, לפיו לעניין הליכי מעצר רשאית התביעה להגיש מידע חסוי לעיונו הבלעדי של בית המשפט, וזאת בנסיבות חריגות כמפורט בהנחיה, ובאישורו של פרקליט מחוז.

אודה על הפצת ההנחיה בקרב כלל הגורמים הרלבנטיים ביחידותיכם.

תודתי נתונה למר למברגר על הכנת הנחייה זו.

בברכה,

העתק :

מר מני מזוז, היועץ המשפטי לממשלה
 ניצב יוחנן דנינו, ראש אגף חקירות ומודיעין, מטא"ר
 נצ"מ רחל אדלסברג, רמ"ח תביעות, מטא"ר
 מר משה מזרחי, היועץ המשפטי לרשות המיסים
 תיק הנחיות פרקליט המדינה

הנחיה מס' 5.14 – שימוש בחומר חסוי בהליכי מעצר עד תום ההליכים	הנחיות פרקליט המדינה
	כ"ו סיוון תשס"ז, 12 יוני 2007

5.14 שימוש בחומר חסוי בהליכי מעצר עד תום ההליכים

כללי

א. בתום מהלך החקירה, עם הגשת כתב האישום, צומחת לנאשם זכות עיון בחומר החקירה. משלב זה, הליכי המשפט – לרבות הליכי המעצר – מתקיימים על יסוד חומר ראיות גלוי בלבד, כאשר לשני הצדדים הזדמנות שווה להתמודד עמו. עם זאת, הפסיקה הכירה בקיומו של חריג לכלל זה, המאפשר במקרים מיוחדים (כפי שיפורט להלן), כאשר תחושת הצדק מחייבת זאת, להגיש בעת הדיון במעצר עד תום ההליכים חומר ראיות לעיונו של בית המשפט בלבד.

הכלל: יש להימנע מהגשת חומר חסוי לבית המשפט בשלב המעצר עד תום ההליכים

ב. עקרונית, אין זה רצוי שבית המשפט יזקק לאחר הגשת כתב אישום לחומר ראיות במעמד צד אחד ואין להרבות בכך. ככל שדי בחומר הגלוי לבסס את עילת המעצר, יש להימנע ככל הניתן מהגשת חומר חסוי מאחר שמהלך חריג זה סוטה מעקרונות היסוד של ההליך הפלילי. כמו כן, הגשת חומר חסוי שתכליתו לבסס בקשת מעצר עד תום ההליכים, מעלה חשש שעירוב חומר כזה בתיק המעצר עד תום ההליכים, עלול לכרסם בסופו של דבר באפשרות לבסס את המעצר לאורך זמן (ככל שלא ניתן יהיה לחשוף בתוך זמן סביר את עיקרי החומר החסוי).

ג. אשר על כן, הגשת מידע חסוי לעיון השופט בלבד בהליכי מעצר עד תום ההליכים הוא מהלך חריג שיש להימנע ממנו אלא במקרים מתאימים, כפי שיפורט להלן, וזאת בכפוף לאישור פרקליט מחוז.

החריג: הבסיס המשפטי ואמות המידה לשימוש חריג בחומר חסוי

ד. במקרים מיוחדים, כאשר תחושת הצדק מחייבת זאת, ניתן להעביר לעיונו של בית המשפט בלבד חומר חסוי הנוגע להוכחת **עילת המעצר או הערכת טיבה של חלופת המעצר**. כך למשל, יש מקום לעשות שימוש בחומר חסוי לביסוס עילת מעצר באותם מקרים בהם קיים חשש שאין די בחומר הגלוי כדי לבסס די הצורך את עילת המעצר, ומאידך, החומר החסוי אמין לכאורה, והוא משמעותי לצורך ההכרעה בהערכת הסיכון האמיתי הנובע משחרורו של הנאשם.

ה. הבסיס המשפטי להגשת חומר חסוי בהליכי המעצר נקבע בבש"פ 597/93 מדינת ישראל נ' צ'רלי אבוטבול ו-5 אח' פ"ד מז(1), 340, עמ' 343-344 :

"... אין זה רצוי שבית המשפט ירשה לאחד הצדדים להגיש לו חומר, שלצד השני נמנעת הגישה אליו. לכן אין להרבות בשימוש בפרוצדורה זו. אך ישנם מקרים בהם תחושת הצדק מחייבת יישומה של אפשרות נוהלית זאת... אמנם אין התביעה רשאית להגיש לשופט, לאחר הגשת כתב האישום, חומר לעיונו הבלעדי (אלא במסגרת דיון בתוקפו של צו חסיון חתום על-ידי שר), כאשר חומר זה מתייחס במישרין לעבירות המיוחסות לנאשם. אולם אין כלל זה תופס ביחס למידע רלוונטי לעניין מעצרו הנמשך של הנאשם, אשר אינו קשור במישרין להוכחת העבירות עצמן. כך, למשל, אם ישנו בידי התביעה מידע בדבר ניסיונו של הנאשם להשיג דרכון מזויף לשם הימלטות מהמדינה. הרצון של המשטרה ושל התביעה לשמור בסוד את פרטי החקירה הנוספת האמורה במטרה לא לסכל את גילויה ותפיסתה של כנופית הזייפנים הינו מובן ולגיטימי; אך הוא הדין, מבחינת האינטרס הציבורי, בהבאת מידע זה לידיעת בית המשפט, אשר דן בשאלת המשך מעצרו של הנאשם או שחרורו בערובה. אותו עקרון יוכל לחול ביחס למידע בדבר כוונה להשפיע על עדים או לעבור עבירות נוספות. כמובן שבהחליטו לעיין בחומר חסוי כאמור, ובקביעת משקלו הראייתי, יקח בית המשפט בחשבון שלא ניתנה אפשרות לנאשם ולבא-כוחו להתייחס למידע זה ולנסות להפריכו".

להלן הדוגמאות לשימוש אפשרי בחומר חסוי בשלב המעצר עד תום ההליכים :

[1] שימוש בחומר חסוי לצפוי להיבחן בחקירה תלויה ועומדת

ניתן לעשות שימוש בחומר חסוי בתיק שבו מתקיימת או עתידה להתקיים חקירה, כאשר בכוונת גורמי החקירה והתביעה לבחון חומר זה לעומק ולהעמידו בסופו של תהליך, בתוך זמן סביר, לעיון הסניגור במתכונת כזו או אחרת, או למשוך אותו כאמצעי להוכחת עילת המעצר. כך כאשר מתנהלת חקירה לגבי כוונת נאשם לפגוע בעד או להימלט מאימת הדין.

חריג: כאשר עד נעלם/מת תוך כדי ניהול תיק ונפתחת חקירה לגבי נסיבות העלמות/מותו. בנסיבות אלה עומדת על הפרק שאלת המשך התקיימותו של הפוטנציאל הראייתי שעמד ביסוד כתב האישום במתכונתו המקורית ושאלת כוחו של פוטנציאל זה להוסיף ולבסס את המשך המעצר על ציר הזמן.

השימוש בחומר חסוי במצב דברים זה מתחייב במקום בו חשיפת פרטים מתוך החקירה עלולה לסכל את השלמתה (בש"פ 2857/01 איאד מוגרבי נ' מדינת ישראל, תק-על 2001(2), 804, עמ' 8051; בש"פ 435/06 מדינת ישראל נ' זריהן (תק-על 2006(1), 1917).

[2] שימוש בחומר חסוי שרמת אמינותו גבוהה

מקום בו בידי התביעה מידע חסוי שרמת אמינותו האובייקטיבית גבוהה (כגון מידע מודיעיני מסוג האזנות סתר/צילומי וידאו וכיוב'), ניתן לסמוך על חומר מעין זה כאמצעי להוכחת עילת המעצר.

במקרים חריגים, ניתן לסמוך על חומר מודיעיני חסוי ממקור אנושי בכפוף לשני תנאים מצטברים: מדובר במקור אמין בעל נגישות ישירה למידע. במקרה חריג כזה, יש לשוב ולבחון את אמינות המידע מעת לעת ולעשות להחשת המשפט ולצמצום פרק הזמן שבו שלילת חירותו של נאשם נשענת על המידע החסוי.

ככלל, אין לעשות שימוש בחומר חסוי המתייחס במישרין לעבירות נשוא כתב האישום:

ו. למען הסר ספק, התביעה אינה רשאית להעביר לעיון השופט חומר חסוי המתייחס במישרין לעבירות נשוא כתב האישום, חומר כזה הוא בהגדרה "חומר חקירה" וחסיונו מחייב תעודת חיסיון. תעודת חיסיון אינה מאפשרת קבלת החומר החסוי כראיה בבית משפט (בש"פ 597/93 מדינת ישראל נ' צירלי אבוטבול ו-5 אח' פ"ד מז(1), 340, עמ' 343-344).

ז. התביעה רשאית להגיש מידע חסוי שאינו קשור על פי תוכנו במישרין להוכחת כתב האישום, ותכליתו לבסס את קיומה של עילת המעצר (ראו למשל בש"פ 6552/05 עבדא'ת נ' מדינת ישראל {תק"עלי 2005(3), 2120}).

ח. כך למשל, התביעה רשאית להגיש מידע על פעולות שנוקט הנאשם במטרה להימלט מאימת הדין { בש"פ 142/90 בש"פ 142/90 אלברטו פורטלאונה נ' מדינת ישראל, {תק-על 190(1), 253}, לשבש מהלכי משפט { בש"פ 2845/05 מדינת ישראל נ' עודד גולן, {תק-על 2005(1), 4101} או על כוונתו להיות מעורב במעשה עבירה עתידי, כאשר ישנו אינטרס מובהק להימנע מחשיפת מידע זה בטרם עת על מנת שלא לשבש את מהלך החקירה הסמויה; ומאידך, תחושת הצדק מחייבת להביא את הדברים לידיעת בית המשפט על מנת למנוע תקלה וסיכון אינטרס הציבור כפועל יוצא מהערכה בלתי מושכלת של עילת המעצר.

ט. שימוש בחומר חסוי לפסילת ערב/חלופת מעצר: על פני הדברים, ניתן לעשות שימוש בחומר חסוי גם לצורך שלילת חלופת מעצר. כך למשל, מקום בו הנאשם מציע ערב מטעמו, כאשר נגד ערב זה מתנהלת אותה עת חקירה סמויה (שיש אינטרס להימנע מחשיפתה בטרם עת) המטילה צל כבד על מידת כשירותו כערב, או כאשר קיים מידע לפיו בחצרים בהם מתבקשת חלופת המעצר מתנהלת פעילות פלילית.

גם בהיבט זה של שימוש בחומר חסוי, יחולו כל אמות המידה המפורטות לעיל, נוכח העובדה שפסילת ערב/חלופה, עלולה לסכל הלכה למעשה אפשרות של שחרור נאשם ממעצר, ולהביא לכך שהמשך מעצרו יתבסס על חומר חסוי, וזאת בלא שניתנה להגנה אפשרות להתמודד עם חומר זה.

לסיכום:

1. הגשת חומר חסוי לעיון השופט בלבד בהליכי מעצר עד תום ההליכים הוא מהלך חריג שניתן לבצעו רק באישור פרקליט מחוז.
2. שימוש בחומר חסוי יכול שייעשה על מנת להוכיח את עילת המעצר או על מנת לשלול חלופת מעצר, כאשר קיים חשש שאין די בחומר הגלוי לבסס את מצב הדברים לאשורו, כאשר החומר החסוי אמין לכאורה ותחושת הצדק מחייבת מהלך חריג מעין זה.
3. יש לתת את הדעת על הקושי לבסס מעצר לאורך זמן על יסוד חומר חסוי שלהגנה לא ניתנה הזדמנות להתמודד עימו. על כן, ככלל לא יוגש חומר חסוי בהליכי מעצר לאחר הגשת כתב אישום. שימוש בחומר חסוי בהליכי מעצר הוא החריג שדוגמאות לו הוצגו לעיל.
4. ככלל, אין להגיש חומר חסוי הנוגע במישרין לעבירות נשוא כתב האישום, להבדיל ממידע שעניינו עילת המעצר/חלופת המעצר.